

Meztelennek érezte magát a szűk szoknyás nő

2017.09.26. 09:00

sonline.hu

Kovács Gábor

A könyv már tíz évvel ezelőtt elkészült: Vida Irén már nyugdíjas pedagógus volt, amikor 2007-ben egy iskolai program keretében felkérték, hogy a helyi néprajzzal kapcsolatos tudnivalókat gyűjtse össze egy kötetbe. Hitte is, nem is, hogy kiadják az írását.

A település jellegzetessége, hogy inkább Tolnához tartozik, bár közigazgatásilag Somogy. Magyarlakta község volt, míg a környező falvakban sváb volt a lakosság. Az elkülönülés olyan nagy volt, hogy inkább Nakra, Szakcsra házasodtak a törökkoppányiak. Csak akkor mosódott el a határ, amikor az 1962-es körzetesítés megtörtént. A könyv erről is, de a helyi házokról is szól.

– A falu a török hódoltság alatt szandzsák székhely volt – mondta **Vida Irén**. – Egykori földvárának megfelelően nevezték el a falu egyes részeit. Jelenleg Kossuth meg Ady utca a neve, de régen az volt a belső vár. Ott egymás hegyén-hátán álltak a házak, mindenki oda akart költözni. Aztán volt az alsó vár, ami a Koppányon túli terület, és a külső meg a felső vár. Így tagozódott a falu. Érdekes, hogy a belső várban olyan közel voltak egymáshoz a házak, hogy nem merték bevinni a gabonát. Ugyanis nem tudott bemenni a cséplőgép. De még disznót sem mertek vágni, mert féltek a tüztől. Inkább a patak partján tartották a disznóvágásokat, s oda hordták a gabonát is, nem a saját szérűbe. Az említettek közül néhány zsúptetős házat még lefényképeztem a 70-es évek elején.

Vida Irén könyvében arról is ír, hogy önellátó volt a falu, volt malom, kettő is, emléktábla áll most az egyik helyén. A házakban akkoriban sarokpad állt, a sarkán a kenyér, amelyet a gazda szeghetett meg. Az ünnepi étkezési szokások közül ismert, hogy amikor húsvétkor szenteltetni vitték az ételt, mindenki szaladt haza a templomból, mert az a hiedelem járta, hogy aki először ér vissza, az végez először az aratással.

– A viselet nagyot változott: hajdan bő szoknyás asszonyok éltek itt és bő gatyás férfiak – emlékezett **Vida Irén**. – A bő gatyá az első világháború után került le a férfiakra, amikor elmentek katonának. A nőknél tovább maradt ez a viselet, az 50-es 60-as évekig. Ezután lettek szűk ruhások, úgy mondták. Ám annyira idegen volt nekik ez a viselet, hogy a házinénim, akinél akkoriban laktam elmesélte: nem mert elmenni a misére, amíg be nem harangoztak, mert úgy érezte, mintha nem lenne felöltözve. Aztán amikor vége lett a misének, gyorsan sietett haza, hogy ne lássák meg. Van olyan fénykép is, amikor az egyik sorban a bő ruhások, a másokban a szűk ruhások állnak.

– Jellegzetesen koppányi népszokás a főcstejezés – emlékezett vissza **Vida Irén**. – Amikor a tehén megborjadzott, és az első tejet adta, összehívták a gyerekeket. A földre ültették őket, ezt a főcstejet pedig középre tették. A gazdaasszony egy szitán keresztül a fejükre vizet csorgatott, hogy olyan könnyen adja a tehén a tejet, ahogyan a víz folyik.

Saját forrásból gyűjtötték össze a népművészeti kincseket

Vida Irén Polányból került Törökkoppányba fiatalon. 1962-től 2003-ig magyar-országi szakos tanár volt a helyi iskolában, egykor képesítés nélkül kezdte. A helyiek nagyon jól fogadták, segítettek, szállást adtak neki, könnyű volt így a beilleszkedés. Amikor körzetesítették az iskolákat, a teljes tanári gárda akkor végezte el a főiskolát. – Jó szülők, becsületes parasztemberek éltek egykor a településen – mesélte **Vida Irén**. – Úgy engedték el az iskolába

a gyerekeket, ami ma már kevésbé divat, hogy szót kell fogadni. Szóval jó volt így tanítani, jó volt a testület és a gyerekanyag...

– Néhány évvel ezelőtt jelent meg a falu monográfiája, amely a történetét tartalmazza. Akkor vetődött fel, hogy a település minél több értékét be kéne mutatni, hogy megőrizhessük – mondta **Varga György** törökkoppányi polgármester. – Tudtuk, hogy Irénke néninek van ehhez anyaga. Könyv formájában kiadni sok munkával járt, de megérte. Saját forrásból több mint egymillió forintot áldoztunk rá, hogy összegyűjtsük a település népművészeti kincseit.